

**КАК „НОВОТО НОРМАЛНО“ ПРОМЕНИ ВРЪЗКАТА
С БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА**
Милена Димитрова

*Все по-виртуалната комуникация
роди нова солидарност,
но и дигитална неравнопоставеност.*
Илияна Йотова
Вицепрезидент на Република България

Ако изобщо и след време човечеството потърси някои положителни страни в смъртоносната пандемия от КОВИД през 2020 г., ще ги намери в бързия дигитален завои в комуникациите. За младите – то е ясно, но и поколенията на средна и по-зряла възраст, щат не щат, се научиха да общуват онлайн.

Компютрите станаха необходими на хората както часовниците и също тъй вездесъщи като радиото и телевизията. Общуването през интернет пести и време, и път. Не ни плаши със смърт, ако събеседникът издишва срещу нас от екрана. Все по-виртуалният ни свят сближава далечни точки – ако не безплатно, поне по-евтино. Икономисва удоволствията от пътешествия, но компенсира с по-важни удобства. Пази например животите на близки и непознати хора.

Макар и не нова, но подсилена от пандемията, виртуалната комуникация неизбежно ни застигна. Прилича на бърз влак. Ако не се качиш навреме, завинаги оставаш сам и замръзнал без развитие в изначална точка като в праисторическа пещера или в затънтен селски двор.

Връзката с българите по света, отдалечени на хиляди и десетки хиляди километри от България, няма как да се случва без все по-виртуалната комуникация. Огледайте се и сравнете колко бързо епидемията надви над навигите ни:

- ✓ Бързо свикнахме с „жестовите бариери“ като носенето на предпазни маски, миенето на ръцете и въздържанието от многолюдни събития и тет-а-тет срещи само от любезност.
- ✓ Университетите се пренастроиха, професорите четат лекции и изпитват от вкъщи.
- ✓ И децата вече ходят на училище онлайн.
- ✓ Филхармоничните оркестри репетира дистанционно, оркестрантите намериха как да свирят в ансамблите от вкъщи.
- ✓ Концертите, оперните спектакли и филмите не се случват вече в грандиозните зали, нито в салони и нито в мултиплексове.
- ✓ Световните премиери на Холивуд през 2021 г. са насрочени във виртуалната мрежа, а не в мултиплексовите кинозалони, наричани „театри“ от американците.
- ✓ Акциите на големите IT компании като Фейсбук, Амазон, Майкрософт отчетоха ръст от 77% в края на 2020 г., по данни на стоковата борса в Ню Йорк.
- ✓ За да избегне зарази от спортните зали, в двора зад къщата си край Лондон тренира дори абсолютният световен шампион по бокс тежка категория Антъни

Джошуа, който не отстъпи титлата си в дългоочаквания мач с Кубрат Пулев в края на 2020 г.

✓ И т.н. безброй примери, откъдето и да наблюдава човек.

„Новото нормално“ и животът с КОВИД се отразиха и върху връзките и контактите, поддържани от вицепрезидента на Република България г-жа Илияна Йотова и екипа ѝ, с българите в чужбина. Още с първата карантина вирусът ни принуди да променим маниерите на общуването, но именно заради пандемията комуникациите и дигиталната връзка се превърнаха в още по-важни и незаменими социални отношения.

Извънредната обстановка през март 2020-а ни свари в края на изпълнението на важна и дълго подготвяна задача. От Аржентина, от Гражданската асоциация на българите в Буенос Айрес, бяха потърсили съдействие от вицепрезидента да намери аудио-уроци по български език. Сънародниците ни в Латинска Америка – четвърто, пето поколение на български емигранти – почти не говорят, а искат да разбират езика на дедите си. Асоциацията поддържа интернет радио „Моята България“ и веднъж седмично излъчва уроци по български език. Аксиния и Иван Цанкови споделиха, че били принудени скъпо и прескъпо да купуват от Дойче веле комплект уроци по български, озвучени при това от диктор със силен руски акцент. В големите университети у нас нямаше аудио пакети, в МОН приключваха методика за видео връзка.

Неочаквано разказан спомен ни върна към радио уроци по български език за испаноговорящи, които през 80-те години на миналия век били съставени от преподавателя в Алма Матер Венко Кънев, по онова време асистент в Катедрата по испанска филология. В Българското национално радио били записани 285 урока, всеки по половин час. Излъчвани били и повтаряни четирикратно, цели 12 години били в ефира – и по програма „Знание“, и по „Христо Ботев“.

В Златния фонд на Радиото се намериха магнетофонните ролки със записите, с изтичаща годност на лентата, някои вече поразени от времето. През 2019 г. по инициатива на вицепрезидента Илияна Йотова и със съдействието на БНР започна спасяването им. Техниците успяха да прехвърлят 251 урока на цифров носител, юристите паралелно уреждаха авторските и продуцентските права. Със специална декларация БНР дари на вицепрезидента правото да ги предоставя за излъчване на българи в далечни страни за определен период от време.

Авторът на уроците бе открит във Франция. Проф. Венко Кънев беше станал почетен професор по литература и цивилизация на Южна Америка в Университета в Руан в Нормандия. Беше и в ръководството на Изследователския център на културните полета на Латинска Америка към Сорбоната в Париж, където живееше.

Проф. Кънев бе любезен да предостави писмено на вицепрезидента Илияна Йотова авторските права при следните условия: уроците да се ползват от българи в испаноговорящи държави, да му предоставим копие на съхранените уроци, и трето, при всяко излъчване да се споменава името на автора. Изрично бе приготвена и аудио заставка като част от всеки урок в изпълнение на волята на дарителя.

Докато съставяхме списъци до кои български общности да изпратим затваряне трансферът на дигиталните уроци се осъществи по личната, а не през служебната поща. Въпреки това аудио уроците стигнаха до 109 български дружества в четири държави, където се говори езикът на Сервантес. Получиха ги осем български дружества в Аржентина и по две сдружения в Бразилия и Колумбия. Отидоха и в Испания до 97 адреса на общности, училища, културни клубове и настоятелства, в т. ч. и църковни.

(Неполучени се върнаха само четири писма от Испания и едно – от Колумбия). Пет общности в Аржентина потвърдиха с благодарност, че ще използват изпратените от вицепрезидента аудио уроци. Други пет благодарствени писма дойдоха от Испания, плюс още едно от Българското неделно училище в Сао Паоло, Бразилия, с което дотогава не бяхме общували. Впоследствие контактите ни укрепнаха и чрез социалните мрежи – също и с Колумбия.

В света испаноговорящите държави са двадесет. Предполага се, че до тях са стигнали българи от различни емигрантски или професионални вълни, но в ДАБЧ разполагат с информация само за четири от тях: Испания, Аржентина, Колумбия и Бразилия.

Населението на колумбийската столица Богота е приблизително колкото на цяла България, а във Фондацията за колумбийско-българско сътрудничество „Алианца“ членуват около 90 души – както българи, така и колумбийци, завършили в България. Председателката на „Алианца“ г-жа Дорис Дукова също изпрати мейл до екипа на вицепрезидента по повод аудио уроците. Чрез посолството ни в Аржентина има официална връзка с българите в Чили. Дипломатите ни в Бразилия поддържат контакти със сънародници във Венецуела (смята се, че там има около 60 българи) и в Еквадор (около 30 нашенци живеят в столицата Кито и в Гуякил).

Към посолството ни в Мексико функционират две български дружества и по техни данни са обхванали 1320 българи и мексикански приятели на България. Епизодично се обаждат българи от Коста Рика, Ел Салвадор, Гватемала, Хондурас, Панама и Никарагуа (22-ма сънародници според дипломатически източник). От Хавана съобщават за активни петдесетина българи, оттам минава връзката и с пребиваващи в Доминиканската република. Дори по линия на МВнР няма сведения за български организации в Парагвай, Перу, Пуерто Рико, Уругвай и Боливия.

До момента е потвърдена информацията, че аудио уроците се ползват от сънародници в Испания, Аржентина и Бразилия. За жалост през април 2020 г. проф. Венко Кънев си отиде, покосен от коронавируса. Само с няколко часа разлика той и съпругата му починаха, реанимирани по спешност, без да ги спасят, в две различни болници в Париж. По същото време през април от Калофер дойде вестта, че Националният музей на Христо Ботев откликва на идеята на вицепрезидента и ще дари изложба за живота и делото на поета революционер. Г-жа Йотова имаше идея да изпратим интериор за възстановената, но празна къща в украинското село Задунаевка, където Ботев е бил учител. Логистичната задача по пренасянето на 17-те пана, копие на основната експозиция от родната къща в Калофер, трябваше да се изпълни точно когато сухопътните граници на североизток с Румъния, Молдова и Украйна бяха затворени. Цели села по пътя бяха пламнали от коронавируса. Превозвачите приемаха пратки само по въздуха и само до Одеса. Стотина километра оставаха до Задунаевка и дължим благодарност на Българското генерално консулство в Одеса за пренасянето им. То отне седмица. Даже след като кметът на Задунаевка Дмитрий Ненов се обади, че е получил невредими паната и изпрати снимки как подредили изложбата, не спряхме да се съмняваме, че мисията е успешна. Колко ли зрители биха се прстрашили да бият път до Задунаевка за откриването на изложба в Ботевата къща? Кой би оправдал риска от заразяване, и то в епицентър на корона-пандемията?

В момента изложбата се намира в „Стаята на Ботев“ – кабинет с реликви в основното училище „Христо Ботев“ в село Задунаевка. Когато децата ходят на училище, те свободно я разглеждат. Историческата памет не е прекъсната, пренася се да живее в следващото поколение българи.

Осъзнахме, че изпълнението и на тази задача е своеобразен сигнал, как времето и обстоятелствата изискват и дават по-голяма преднина на дигиталните усилия, отколкото на обичайните предишни дейности. Приехме го като косвен урок с обратната стойност.

Както призна и вицепрезидентът Илияна Йотова, наложи се да бъде отменен и планираният съвместно с президента Румен Радев Голям форум за българите в чужбина. Нямаше изгледи санитарните власти да разрешат събирането на стотици и хиляди сънародници в зала 3 на НДК, въпреки че и датата за събитието бе определена.

Наближаваше месец май и в екипа на Илияна Йотова се разговорихме как ли ще изглежда в извънредната пандемична обстановка най-българският празник 24. май – без манифестацията, без венците, без ехтящия химн „Върви, народе възродени“. И как да се случи парад, и то трансграничен, в прослава на Светите братя Кирил и Методий? Така по волята на вицепрезидента се роди виртуалната инициатива, насочена към българите в чужбина. Тя взе за мото мъдростта на Константин-Кирил Философ от „Проглас към Евангелието“ „Голи са без книги всички народи“.

На 5. май вицепрезидентът Илияна Йотова покани и насърчи деца и младежи до 18-годишна възраст от българските общности зад граница да почетат делото на славянските първоучители като запишат със съвременната IT техника и изпратят стихотворение, песен, есе, свой прочит на любим български автор. За онлайн сцена вицепрезидентът предостави свой канал в Youtube.

Дните преди празника не стигнаха, за да бъдат качени в мрежата стотиците рецитации и затрогващи изпълнения от цял свят! Стотици, над четиристотин видеозаписа! Чак до юни продължи техническата обработка на файловете, без прекъсване. Телефоните звъняха, обаждаха се родители, учители, директори. Кога ще видим и нашите деца в социалната мрежа на вицепрезидента?

Прогледнахме за още един извод от все по-виртуалната комуникация. Осъзнато или не, сънародниците ни по света изпитват нужда да изявят принадлежността си към богатата българска книжовна съкровищница. Как иначе, освен чрез културни събития? Какво друго дава смисъл на безбройните фестивали и традиционни прояви в общностите на българите в чужбина?

Хората имат потребност да бъдат заедно и да се съизмерват, когато нещо силно и трайно ги свързва. Ограниченията заради КОВИД принудиха света да отвори и да изпълни нови социални мрежи и комуникационни канали, само и само за да не спре да общува¹.

В продължение на увенчания се с успех виртуален форум „Голи са без книги всички народи“ през септември 2020 година вицепрезидентът Илияна Йотова обяви инициативата „Будната България“. Замислена по случай Деня на народните будители, целта ѝ бе да насърчи деца, младежи и възрастни от българските общности зад граница да изразят връзката си с България, с нейното минало и бъдеще. Вицепрезидентът окуражи българите в чужбина да разкажат или покажат в кратък видео запис всичко родно, което ги зарежда със сила и самочувствие – любимо място в Родината, предадените през поколения традиции, родова памет и прояви, поддържащи духовността ни отвъд границите. Отново виртуална сцена на „Будната България“ бе каналът в Youtube на вицепрезидента.

¹ Може да ги видите на следния адрес:

https://www.youtube.com/watch?v=cluKdjQ5uw&list=PL8xeKJd_vkqQLIX3ZJWbXoHJezJpBaMSP
(27.02.1921 г.)

В отговор дойдоха повече от сто трогателни разказа от Аржентина до Австралия, от Северна Америка и от цялата Европа до Казахстан в центъра на Азия.

Получихме видеопоща от 18 държави, сред тях и от Перу – баща с двама сина, наследници на Теодоро Русинов от Ловеч. Те говореха как чувстват българската кръв във вените си. От Аржентина, от градовете Ушуайя, Кордова, Лас Бреняс, Комодоро Ривадавия, Президентия Саенз Пеня, Ла Плата, Буенос Айрес, потомци на българи разказваха за страданията на родителите си. Запазили са като историческа ценност паспортите им, с които преди сто и повече години предците им стъпили на аржентинския бряг. С превод от Ружка Николова, отличена от ДАБЧ като Българка на 2016 година, заместник-председател на Аржентино-българската фондация, чухме историите на Адриана Ганчев – внучка на актрисата Адриана Будевска, художничката Стела Сиди, Грациела Петков – аржентинска журналистка и потомка на журналисти, и още десетки хора, горди с българския си произход.

Запознахме се с Франко Цолоф от Лас Бреняс в Аржентина и с ученичката Ксения Пилаева от село Преслав в Запорожката област на Украйна. Те и двамата, въпреки че не се познават и ги разделят континенти и океани, мечтаят да следват в България. 18-годишният Франко, пето поколение българин, звънял в 22 часа на учителката си по български език, защото не разбираше добре разликата между свършено и несвършено време на глаголите. Ксения Пилаева бе изготвила за вицепрезидента Илияна Йотова презентация за славните български будители от Таврия. Сред тях са незабравените и тачени в Запорожието наши литератори, учени и поети Николай Державин, Мишо Хаджийски, Дмитрий Марков, учителя краевед Атанас Върбански. Доста българи от Мелитопол, от Симферопол, от селата Радуловка, Преслав и Инзовка, от Българския образователно-културен център с девет неделни училища в Причерноморието откликнаха на инициативата „Будната България“. Показаха ни паметната плоча на българския публицист Александър Детков в село Радуловка, чието име слави възрожденския деец Димитър Радулов.

Няколко видеоклипа пристигнаха от Австралия – достойно и стилно представяне на фолклорните клубове от Канбера и Мелбърн, както и разказът на Мария Стайкова.

Дойде искрена изповед на младия шофьор Ероланд Муча от Гора, Албания. Той хортува на романтичния език, както го е научил от баба си и дядо си. Проговорил на български, а албанския почнал да срича чак като тръгнал на училище.

Първото писмо за инициативата на вицепрезидента дойде от писателя Мартин Ралчевски от Обединеното кралство. Подкрепи ни и Хари Зеслер, доайенът на българската общност в Израел.

На хиляди километри в Казахстан се „разходихме“ в село Болгарка, Актюбинска област. Немислимо и почти непостижимо е да се стигне дотам дори във времена без болести, нали? Спомените на преселниците за прародината свидно се пазят в музейната сбирка в село Болгарка, поддържана от патриотичния клуб „Вяра“. От Молдова получихме най-напред откъс от спектакъла на театъра „Смешен петък“, а след това още рецитации от ученици и студийни записи на весели фолклорни песни.

От Чехия, от Прага, инж. Силвия Кръстева, председателката на Българската православна общност на ул. „Америцка“, ни предаде символите, завещани от основателите на общността: да пазим „дървото на живота“ и да ценим „подадената ръка“. Поздравиха ни и малчуганите от българската детска градина в Торент, Испания. Дефилираха танцови ансамбли от българските училища в Чехия, Унгария, Словакия, Италия, Испания, Германия, Великобритания. Узнахме даже за българи, мигрирали във високопланинската

Таласка област в Киргизстан, за които не беше чувала и Лариса Ташматова, ръководител на дружеството на българите в столицата Бишкек. Вижте и тези, и още по-вълнуващи истории от „Будната България“².

„Удвоихме и буквално утроихме кореспонденцията си с нашите общности от историческите диаспори, от старата и нова емиграция на българите по света.“ – отбеляза вицепрезидентът Илияна Йотова.

„Получихме разказите на десетки българи как се справят, как се борят. Гордеехме се с онези наши сънародници, които далеч от България бяха на първа линия в болниците, в полицията, в метрото, в училищата. Разказвахме как ние в България се справяхме, колкото може успокоявахме, че ситуацията е под контрол – за да не се притесняват за близките си. През тези месеци се роди една нова солидарност между непознати хора от всички краища на света, неподправена, искрена и много ценна.“, обобщава Йотова. И още: „С моя екип десетки пъти сме гледали видеозаписите от „Будната България“. Всяка разказана история е урок по патриотизъм. Времената се менят, но болката от раздялата се пренася от поколенията. Принадлежността към България е част от идентичността им, незаличим паспорт. Пренесените традиции, особено в историческите диаспори, са им още по-скъпи, защото са опазени. Получихме немало мнения какво е за българите отдалеч съвременна България, какво очакват, как си я представят. И ето как от тези над сто различни образа, несъбираеми в реалния свят, сглобяваме като мозайка образа на „Будната България“! Не прекъсваме връзките си с историческите диаспори, но чуваме, осъзнаваме и споделяме проблемите и на т.нар. нова емиграция. Чувстваме основното: все по-крещящата необходимост на българите по света да се усещат заедно, да мислят и да функционират като част от една общност“ – акцентира Илияна Йотова.

В изказването си през декември 2020 г. пред обществения Съвет за работа с българите в чужбина вицепрезидентът се спря и на острата необходимост от национална политика, единна, а не разнопосочна от различните инстанции и интереси.

„Сега, когато чрез тези виртуални инициативи хората имаха възможността да излъчват послания за България, вицепрезидентът изброява, че се сблъскваме с:

А. Острият проблем за намиране на учители по български език в чужбина. Не само таврийските българи са останали без учители, и в Казахстан, в Павлодар вече няма преподавател. Учителката от Троян Ангелина Иванова успя да се върне в България буквално часове преди да се затворят границите заради епидемията. Въпреки усилията от МОН за промяна, за преподавателите не само че няма материални стимули, а са изправени и пред редица нормативни неуредици.

Б. Въпреки промяната в ПМС 103 за деца от български произход редица исторически общности остават извън обсега на постановлението. Защо, когато много български деца мечтаят да учат в България, живеят и растат с тази мечта?

В. Онлайн обучението за децата в България позволява да се отворят същите възможности за неделните училища в чужбина, особено за българчетата, които няма как да пътуват километри, за да се учат на български език, литература, история и култура.

Г. Точно сега, в условията на пандемия, по категоричен начин се видя колко е необходим Български национален културен институт – преоценихме всички ние колко е важна духовността. Тя не само ни събира през границите, но вдъхва сили, самочувствие и солидарност.

² https://www.youtube.com/playlist?list=PL8xeKJd_vkqQB4qngDZbSKoi2d14uhz UG (27.02.1921 г.)

Д. Многобройни са сигналите за забавени с години молби за възстановяване на българското гражданство. Липсва достатъчно информация, а неработещото електронно управление затруднява хората от по-далечните точки на света.

Е. Недостатъчно и непрозрачно е подпомагането на българските общности. Едва напоследък се направи нещо...

Ж. Нямаме никакви интегриращи програми за работници и специалисти от българските диаспори.

З. Няма стимули и създадени нарочни механизми за бизнес проекти, за съвместни предприятия, за развитие на научен потенциал и дуални обучения, за кредитиране и банкови преференции за инвестиции на българи от чужбина.

И. Няма да подмина и един актуален въпрос напоследък, подчерта вицепрезидентът. Проблемът с Република Северна Македония е резултат и от липсата именно на национална политика. Отношенията ни се свиха до издаване на български паспорти, никакво разширяване на влиянието на България дори след подписването на Договора за добросъседство. Нещо много показателно – за „Будната България“ имахме материали от Австралия и Аржентина, но не и от Македония!“

В пост Ковид света отношенията към българите в чужбина се съпоставят не само в комуникацията с дружества, лидери, младежи и улегнали хора, а и като социално-политическа конструкция. Образно може да се представи като пирамида – с очертаващи се контури, но комуникацията. И ключът към нея са именно новите предизвикателства и промени, с които човечеството се сблъска, пазейки се от пандемията.

Отношенията, или по-точно неизбежно нужната връзка между държавата и диаспорите ѝ, не са изключение, нито изолирано явление в т.нар. „новата реалност“. Със същата скорост, с която самолетите се приземиха, а немалко авиокомпании фалираха, дигиталната трансформация се наложи и в комуникацията с българите по света.

Двустранна – между българските селища и разпръснатите точки по всички континенти – е потребността да споделяме не само новини, а и съдържание, наситено с творчество. Видеозаписите на танцуващи състави, на прочувствено изпълняван фолклор придобиват по-голямо значение и като спойка, и като обща ценност, и като патриотично съизмерване.

Пандемията и антивирусните мерки катализираха, забързаха компютърната свързаност. Научиха ни да пазим реалното, истинското общуване само за най-близките и в тесния семеен кръг. Вече няма как да се лишим и от втория тип все по-виртуална комуникация, ако изобщо искаме да живеем! В нея и чрез нея вече се случват повечето професии. Няма как иначе да останем на вълната на знанията и прогреса, нито свързани със света. Тя ни издига в космоса и ни въоръжава с лупа за молекулярната материя. Разширява кръгозора ни с литературата, изкуствата и великите открития, пак чрез нея ровим в корените на античността и строим спирките в историческите вериги.

Няма спор, че и българските диаспори се вписваха без закъснение в новите пост пандемични параметри на комуникацията. Което е повод да сравним напипваните в работата изводи с това, което глобалното познание описва като появяващите се комуникационни трендове. Удивително е, че заедно, общувайки с българите по света, стигнахме почти до същите заключения, както и по време на свиканата през 2020 г. онлайн Среща на върха на лидерите на световните медии. Вижте ги, те сякаш се преповторят.

Виртуалната среща бе организирана от Световната организация на издателите (на над 18 хиляди издания в 120 страни), за да формулира отговори и ключови подходи към

„Деветте стратегически пост пандемични предизвикателства“. Докато говорят за журналистика и за процесите, преживявани от медиите в момента, издателите анализират особеностите на 2020 година и практически поглеждат към комуникацията отвъд пандемията, в следващия период: да бъде видян светът през лещите на демократизацията на обществата и на висшата им роля във формирането на ценности и новини.

„Чувството, че принадлежиш към една общност, историческото асоцииране е абсолютният ключ към пост-ковид реалността“, смята Жан-Люк Брейс, зам.-изпълнителен директор на групата „Фигаро“, Франция.

Прочетени, а не просто цитирани, отговорите се припокриват и с комуникативните рамки на вицепрезидента в общуването ѝ със сънародниците по света. Ето как:

„Преживяваме повратната точка. Сега е време да се инвестира в дигиталния преход, в преобръщането на навиците за общуване. Реорганизацията е трудна роля, но неизбежна. Ситуацията след Ковид е акселератор за творчество“, смята Сив Джувик Твейтнес, изпълнителен директор на „Шибстед медиа“ от Норвегия. „Има преди ковид свят и пост ковид свят. Хората искат да четат икономически и бизнес истории за възстановяването, за превключването“, пледира и Рула Калаф, редактор във „Файненшъл таймс“, Великобритания: Расмус Клайн Нилсен, директор на Института за изследване на журналистиката в Оксфорд, говори за „момента на истината“: „И коя е повратната точка? Че обичайните медии вече не могат да се върнат на пазара, както е било, и да оповестят, че ще правят всичко, както преди. Те трябва да се съсредоточат в служба на аудиторията от днешния и утрешния ден, а не в миналото“.

„Генерирането на съдържание се случва във форматите, в които успяваме да се променим, да се преобърнем, да се конвертираме в новата реалност. Ангажираността ни, всеотдайността е основната ни мярка. Стремим се към превключване в рамките на стойностите на конвертиране, присъствайки в социалните медии и в писмата на потребителите“, агитира Паула Миралия, съосновател и изпълнителен директор на Нексо джорнал, Бразилия.

Ебони Рийд, шеф на отдела за „Нови публикации“ в американския „Уолстрийт джърнъл“, акцентира върху храната за размисъл, върху „Замислените разговори“ (Thoughtful Conversations), върху умножаването по сто на обичайните Често задавани въпроси (Q&A), цитирането на мнения и коментари, както и върху привличането на уязвими и социално отдалечени групи в мейнстрийма на обсъжданията. Разчитат също и на неочакваната, но полезна рубрика „Поезия в пандемията“. Бурен пазарен успех е отбелязала новата британска медия Тортоаз, неслучайно базирана на събудения за нов живот аналитичен надслов „Замисляне“ (ThinkIns). По съществува си той е дискусия в нюзрума, но читателят вижда кой я води и има доверие в него.

Паула Миралия описва и как става обновяването и предизвикателното свързване с потребностите на аудиторията: „Чети, чети, чети какво прави всеки друг, опирай се на опита на потребителите, отлично трябва да ги познаваш. Експериментирай, когато определяш тема за разговори, мисли повече как хората ще я коментират“.

За двойствената природа на „новото нормално“ тепърва ще се пишат философски трактати. То промени инструментариума на медиите и изтри остарелите им шаблони. Поръси вестниците с нафталин. Хвърли печатните издания в криза и отприщи милионна вълна на вестноосци в социалните мрежи.

Допреди десет-двайсет години, и даже непосредствено преди наложената карантина в света през март 2020 г., никой не предвиждаше такива революционни промени. В

рамките на един човешки живот се натрупа повече напредък, отколкото от каменната ера насам.

Няма как да не свикнем с промените. Няма как да продължим без смартфони, фейсбук, линкедин и търсачки. Ако превъртите назад лентата, ще се чудите как сме живели без гугъл, без мейл. По-лошо е, отколкото без хладилник! Приспособяването е не просто правилна реакция, а и шанс за оцеляване.

Встрани от възложеното правомощие да поддържа контактите с българите по света, вицепрезидентът Илияна Йотова отбеляза и друга особеност във все по-виртуалната комуникация. Успоредно с онлайн прехода в целия свят и у нас се породи и дигиталната неравнопоставеност. Към разделителните оси между богати и бедни, между образовани и неграмотни, между млади и стари се издълба още една пропаст по линията на достъпа до компютърния свят. Отново по-слабите са жертва и на този дисбаланс.

Вицепрезидентът постави ударение върху още един извод: че бързо случващите се КОВИД-предизвикателства пораждаат и дигитална неравнопоставеност. От памтивека и досега планетата ни е разделяна от полюси и оси: между Севера и Юга, Изтока и Запада, между богати и бедни хора, здрави и болни, стари и млади, между силно и слабо развити икономики. Към тях вече се прибавя и дигиталната неравнопоставеност, смята Йотова. Заедно с 28 посланици и представители на дипломатически мисии в България вицепрезидентът организира онлайн конференцията „Невидимата пандемия на неравенствата“, в чийто фокус попаднаха проблемите пред жените и децата вследствие на пандемията. Вицепрезидентът цитира международната статистика, че в условията на криза на първа линия са повече жени заради професиите си. Илияна Йотова предложи още специални фондове и мерки в подкрепа на най-уязвимите и за преодоляване на неравенствата и кризите, породени от КОВИД-пандемията. А това са все неща, за които компютрите не са панацея.

Милена Димитрова е автор на книгата „Втората България“, издадена през 2020 г. от Книгомания и отличена със специалната годишна награда на СБЖ за 2020 г. Секретар е на обществения Съвет за работа с българите в чужбина при вицепрезидента на Република България Илияна Йотова.